

I U D A I C A

Falși Mesia din Evul Mediu timpuriu

Spre sfârșitul celui de al XI-lea veac al erei noastre, se stinge lumina Torei în Orient. Celebrele școli talmudice din Sura și Pumbedita, care au furnizat, singure, vreme de peste opt sute de ani, învățați și rabini pentru obștile evreiești din toată lumea, își închid porțile. Comunitățile evreiești occidentale au preluat tradiția din Orient, eliminând elementele mistice din școlile babiloniene. În timp ce în Spania înflorea naționalismul, sub influența lui Maimonide, Ibn Gabirol, Halevi, în Germania, Franța, Nordul Africii, Orientul Apropiat au apărut noi școli mistice, dintre cele mai bizare. Astfel, Maimonide se adresează evreilor din Yemen în legătură cu un fals Mesia din regiune și pomenește de un impostor cunoscut la Lyon, în 1067, care afirma că poate zbura deasupra copacilor. Respectivul a fost ucis, împreună cu adepții săi, dar credința în calitățile sale de trimis al Domnului a dăinuit o vreme. Se pare că există asemănări ale acestui personaj cu renumitul David Alroy, falsul Mesia din Persia.

În anul 1100, în Andalusia trăia un daian (judecător comunitar) foarte evlavios, Ibn Arie, despre care se spunea că era și el un Mesia, fiind recunoscut ca atare de astrologi. Comunitatea i-a aplicat o pedeapsă corporală pentru nesocotirea Torei și a respectului pentru tradiție, iar adepții au fost izgoniți. În același timp, în Maroc, la Fez, trăia un alt fals Mesia, care nu se considera a fi un trimis al Domnului, dar cucerise încrederea credincioșilor prin unele preziceri reușite (așa-zise ploi de sânge, de fapt ploi cu particule de lut roșu, ș.a.). Pe nume Moșe din Draa, el a prezis că o nenorocire se va produce de Pesah, convingându-și coreligionarii să-și vândă avutul. Prezicerea nu s-a împlinit și falsul Mesia a fost izgonit din Fez. Un alt așa-zis Mesia a devenit o celebritate în Yemen, dar Maimonide i-a sfătuit pe cei din comunitatea evreiască să nu-l încurajeze. Sfatul nu a fost ascultat iar monarhul yemenit l-a executat pe falsul Mesia, după ce acesta s-a lăudat că va supraviețui pedepsei cu decapitarea. Ceea ce, desigur, nu s-a întâmplat. Un document descoperit în Geniza (tezaurul ascuns) din Cairo menționează un alt Mesia în Galileea Superioară, pe nume Șelomo, care s-a întâlnit cu un convertit la iudaism, fost cavaler cruciat, pe numele iudaic Ovadia. Ovadia s-a mirat că falsul Mesia era cohanit deoarece, conform tradiției, Mesia nu putea fi și preot. Manuscrisele de la Marea Moartă conțin previziuni referitoare la doi Mesia - unul din casa lui David - (confirmat de creștini, ulterior, prin apariția lui Iisus) și altul cohanit, ceea ce nu era conform tradiției, cum am arătat. Dar toți acești efemerii Mesia nu s-au comparat nici pe departe cu cele două personaje din secolele XVII și XVIII, respectiv Sabetay Zvi și Frank. Despre ei vom vorbi cu altă ocazie.

ȘIMON BAR GIORA – UN EROU AL EVREILOR

„Războiul iudeu”, cum îl numește Lion Feuchtwanger, preluând denumirea de la Iosephus Flavius, a durat șapte ani, dacă includem rezistența singulară a Mossadei (73 e.n.). De fapt, luptele au început în 66 e.n. și s-au încheiat o dată cu distrugerea Templului al Doilea în anul 70 e.a. Printre conducători se numărau Șimon bar Giora și Iohană din Guș Halav. Iosephus Flavius, celebrul istoric, a trecut de partea romanilor, considerând lupta inegală și fără șanse de succes. Iohană era un neaguțător bogat, la început opunându-se zeloților care de-

clanșeră conflictul cu Roma. Spre final, s-a raliat cu Șimon, a luptat cu mult curaj și a fost luat prizonier la Roma.

Șimon bar Giora era sărac, iar revolta sa era îndreptată deopotrivă împotriva romanilor și a celor bogăți, care se foloseau de poziția lor spre a colabora cu ocupanții. Se pare că era un prozelit din Transiordania. El i-a eliberat pe sclavii evrei și a impus taxe pentru bogătașii din Ierusalim. A fost activ chiar de la începutul războiului, în 66 e.n. participând la victoria asupra lui Cestius Gallus. În anul 69 e.n. a eliberat

Ierusalimul de Sus și s-a aliat cu Iohană din Giscala (Guș-Halav) care ocupase partea de jos a cetății. Ambii conducători au fost înfrânți și prinși de romani. Șimon a fost condamnat la moarte, ca principal lider. Despre el a scris și Iosephus Flavius. Îmbrăcat în mantie roșie, Șimon bar Giora era considerat de răsculați un adevărat rege ori chiar Mesia. A fost ucis în 71 e.n., la Roma. Gloria sa era comparabilă cu a Macabeilor ori a lui Bar Kochba din viitorul și ultimul război anti-roman.

ÎNVĂȚATUL ZACUTO DIN SALAMANCA

Secolul XV a însemnat pentru evreii din Spania o degradare a relațiilor cu înalții prelați catolici, care deveniseră tot mai intoleranți. Perioada de aur, cum a fost denumit segmentul istoric dintre anii 900 - 1400, adică o jumătate de mileniu, în care au dominat arabii, apoi spaniolii, avea să se încheie cu neuitatul an 1492, când evreii au fost izgoniți din Spania, iar după cinci ani și din Portugalia. După 1170, evreii căpătaseră drepturi egale cu ale creștinilor, în 1412, episcopul Vicente Ferer din Salamanca, oraș cu o veche universitate, începea o campanie de convertire a evreilor, care, desigur, nu a dat rezultate. Convertiții, puțini la număr și disprețuiți de ambele tabere, creștini și evrei, se numeau „vicentini”. Mai târziu, ei aveau să se cheme „marani” (porci, în spaniolă), unii asimilându-se complet, alții refugiindu-se, mai târziu, în Țările de Jos, în Imperiul Otoman, în alte zone. Marea Sinagogă din Salamanca a fost transformată în Biserica Vera Cruz (Adevărata Cruce). Printre numeroșii învățați evrei care trăiau la Salamanca se număra și Abraham Zacuto, profesor la vestita universitate, care în 1473 a scris un tratat de astronomie pentru

navigatori, Biur Luhot, în traducere latină: „Almanah Perpetuum”. Susținut de oameni luminați, precum episcopul Gonzalo, nobilul Don Juan de Zuniga, el a mai scris două tratate, despre fenomenele cerești, inclusiv despre eclipse, un dicționar aramaic pentru uzul rabinilor. Persecutat în Spania de Biserică, s-a refugiat în Portugalia, unde regele Juao II l-a numit astronom al Curții, fiind consultat de însuși Vasco da Gama pentru celebra sa călătorie în jurul Africii. Zacuto a construit un astrolab în scopul orientării mai bune a corăbiilor din acea vreme. Persecuțiile devin o practică și în Portugalia, astfel că Zacuto se refugiază în Tunis. Aici a scris o istorie a poporului evreu „Sefer Iohasim” (Cartea Semnițiilor), de la începuturile cunoscute până la anul 1500. Spaniolii cuceresc Tunisia, astfel că el se refugiază din nou, de această dată în Turcia, unde va muri la anul 1510. Soarta acestui învățat reflectă exemplar modul cum erau tratați evreii, indiferent de valoarea operei lor, de vastitatea cunoștințelor, într-o epocă de obscurantism și intoleranță. Dar ce să spunem de secolul XX?

SINAGOGA DIN OSTIA

una dintre cele mai vechi din lume

Port al Romei la gurile Tibrului, Ostia a cunoscut existența unei sinagogi chiar de la începutul erei moderne. În anul 139 î.e.n., Simeon Macabeu, fiul lui Matitiah, a trimis o delegație pentru reînnoirea unui acord cu Roma, adversara grecilor. Se pare că un număr restrâns de evrei au rămas pentru a reprezenta interesele regatului iudeu în inima viitorului imperiu. În anul 63 î.e.n., Pompei a adus sclavi iudei, care, la scurt timp, erau eliberați și solicitați pentru diverse activități necesare republicii. Iulius Caesar a încurajat această practică. Împăratul Titus, după un secol, avea să aducă la Roma numeroși sclavi, în urma victoriei în războiul cu Iudeea și distrugerii Templului de la Ierusalim. În primul secol al erei acesteia, la Roma numărul evreilor ajunsese la circa 50.000. Ei erau croitori, cizmari, cărbunari, măcelari, dar și actori, poeți, pictori, negustori, unii chiar îmbogățindu-se. La sfârșitul secolului XIX, la Ostia s-au descoperit numeroase vestigii ale existenței diferitelor populații care împes-triau viața acestui port important, printre care și vestigiile evreiești. Dar abia în 1961, în urma săpăturilor începute de constructorii unei șosele spre aeroport, arheologii au găsit ruinele unei vechi sinagogi, construită în stilul celor din Galileea, care avea capituluri corintice. Fațada era îndreptată spre Ierusalim. Mozaicul pardoselei era executat din piatră albă și neagră, iar sălile laterale erau destinate femeilor. Inscripțiile erau parte în ebraică, parte în latină. Pereții interiori erau

din marmură, treptele duceau la un podium, cu o nișă pentru Chivotul Sfânt. Pe grinzii erau încrustate menore, șofarul, plantele tradiționale (etrog, lulav). Sinagoga se afla la marginea orașului, pe malul mării, din două motive - interdicția impusă de romani pentru culte străine, nevoia de apă pentru baia tradițională. Alături de sinagogă era clădirea destinată hederului, cu bănci pentru cursanți. S-au mai descoperit: o sală pentru oaspeți, rămășițele ductorului pentru azimă, amfore pentru vin, untdelemn. Puține descoperiri arheologice din primul secol al erei acesteia au fost atât de fructuoase.

Grupaj de BORIS MEHR

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE
de ing. BARUCH TERCATIN

● Sâmbătă, 29 noiembrie 2008 vom citi pericopa **TOLDOT**.

În această pericopă patriarhul Iacov e înfățișat ca un om liniștit ce trăia în corturi. El nu era ca Esav care era vânător și trăia în câmpie. Despre Esav ni se arată că era omul câmpiei și se ocupa cu vânatul, pe când despre Iacov ni se arată doar caracterul său și ni se spune că el era legat de casă. Înteleptii se întrebaseră, totuși, ce ocupație avea Esav, fiindcă el stătea acasă? Rabinul Saadia Gaon, în comentariile sale despre Tora, susține că expresia „trăia în corturi” se referă la învățătura Torei. El îl consideră pe Iacov un om învățat, cu o gândire profundă, chiar filosofică. Această explicație din partea unei asemenea somități și valabilă întrucât el însuși era filosof. Unii întelepti îl caracterizează ca un păstor de oi și din această cauză, când a venit la Lavan, el imediat s-a priceput să se ocupe de turmele de oi.

Noi am putea conchide că el studia Tora dar se ocupa și de turma familiei.

● Sâmbătă, 6 decembrie 2008, se citește pericopa **VAIEȚE**.

Ne vom ocupa, în limita spațiului, de vise. Este amintit în pericopă visul lui Iacov, când pleacă din casa părinților săi spre a-și căuta o soție. Din totdeauna visele au fost clasificate în: religioase, psihologice, literare ș.a. Se susține de către unii că visul ar fi dorința omului.

În Biblie întâlnim două feluri de vise, unul în care Divinitatea își exprimă dorința Sa prin

imagini și nu prin vorbe și alt fel de vis când Divinitatea îi vorbește direct omului.

După întelepti, visul biblic este un mesaj al Divinității către om. Acest lucru e clar când Iosef îi spune Faraonului : „Divinitatea a spus Faraonului”.

Visul lui Iacov din pericopa noastră este o viziune a unei scări care are un capăt pe pământ și celălalt în cer, pe care îngerii urcă și coboară.

Divinitatea se adresează lui Iacov și îi promite că neamul lui se va înmulți și se va întoarce în țara de baștină. Urcarea și coborârea îngerilor simbolizează legătura pe care o are cu lumea de sus, Iacov fiind omul învățării și nu al câmpiei.

● Sâmbătă, 13 decembrie 2008, citim pericopa **VAIȘLAH**.

În această pericopă întâlnim o tragedie familială : Dina, fiica lui Lea și a lui Iacov, este violată de Sichem, fapt ce provoacă mari necazuri în familie.

Înteleptii au aprofundat problema, întrebându-se cum s-a putut întâmpla acest lucru și de ce fata nu a fost păzită de frații ei.

Se susține că acest fapt ar veni ca o pedeapsă a Divinității pentru atitudinea negativă pe care Iacov o avea față de Lea. Ea era soția sa, avea cu ea copii și totuși el o iubea pe Rahel. Divinitatea nu văzuse cu ochi buni acest lucru.

Dina a ieșit din casă poate ca protest față de tatăl ei, care se comporta ca Lea de parcă n-ar

- Pericopa **TOLDOT**
(sâmbătă, 29 noiembrie 2008)
- Pericopa **VAIEȚE**
(sâmbătă, 6 decembrie 2008)
- Pericopa **VAIȘLAH**
(sâmbătă, 13 decembrie 2008)
- Pericopa **VAIEȘEV**
(sâmbătă, 20 decembrie 2008)
- Pericopa **MIKET**
(sâmbătă, 27 decembrie 2008)
- Pericopa **VAIGAȘ**
(sâmbătă, 3 ianuarie 2009)

fi fost mama copiilor săi. Se susține că Dina e alungată din cămin: după viol, i se pusese o tăbliță, pe care scria KEDEIȘA, și ajunge soția lui PUTIFAR.

● Sâmbătă, 20 decembrie 2008, vom citi Pericopa **VAIEȘEV**, și tot azi binecuvântăm luna TAMUZ.

Ni se vorbește în această pericopă despre problemele grave ce existau între Iacov și fratele său, Esav. Aceste probleme existau și între Iosef și frații săi.

Iacov făcuse o greșală fatală când, din dragoste față de Iosef, îi făcuse o cămașă de mătase. Înteleptii susțin că Iosef semăna perfect cu tatăl său și că moștenise inteligența acestuia. Unul dintre comentatori, RIȘ LAKIȘ, îl acuză pe Iacov că trebuia să-și ascundă sentimentele față de Iosef pentru a evita orice invidie. Această invidie provocase în cele din

urmă vânzarea lui Iosef. Fapt negativ dar care, până la urmă, salvase poporul evreu.

● Sâmbăta, 27 decembrie 2008, ziua a 6-a de Hanuca citim pericopa **MIKET**.

Noi citim de obicei de Hanuca aceasta pericopă și o legăm cu această sărbătoare. Așa cum de Hanuca, în Templu din întuneric am căpatat lumina, tot așa Iosef, care era în închisoare, fusese eliberat și lumina apăruse dinaintea lui când devenise Guvernatorul Egiptului.

Visele Faraonului se pot compara cu cele ale profetilor. Un profet știe ce arată un vis dar Faraonul avea nevoie de cineva care să-i tâlmăcească visul și acest fapt a fost norocul lui Iosef și al întregului popor evreu.

După cum știm, Faraonul, înainte de a-l invita pe Iosef, a încercat cu toți cei apropiați de el și nimeni nu reușise să-i dea o dezlegare logică. Iosef a fost unicul care a înțeles că Faraonul a visat un vis ce privea întreg poporul egiptean.

● Sâmbătă, 3 ianuarie 2009, vom citi pericopa **VAIGAȘ**.

O pericopă plină de acțiuni, în care Iosef declară pentru prima oară fraților săi: EU SUNT IOSEF.

Iosef plânge iar frații se emoționează și chiar se sperie. Ei l-au vândut, lucru interzis după religia iudaică, și ei sunt azi în mâinile lui.

Iosef își arată noblețea, îi liniștește pe frați și îl îndrăgește pe Beniamin, fratele său, de la aceeași mamă.

Iosef le spune fraților săi : NU VOI M-AȚI TRIMIS AICI, CI DIVINITATEA. Iosef le spune că nu îi învinește și îi îndeamnă să meargă să vestească tatălui lor că el trăiește.